

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ОДЕСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою КЗВО

«Одеська академія неперервної освіти
Одеської обласної ради», протокол № 4
від 29 серпня 2022 р.

Голова вченої ради

Л.К. Задорожна

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Освітній менеджмент

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

Освітньо-професійна програма Освітній менеджмент у педагогічних системах

Навчальна програма з дисципліни «Освітній менеджмент» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Розробник: Костенко Ростислав Валерійович, доктор педагогічних наук, професор

Навчальна програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту (протокол № 9 від «01» серпня 2022 р.)

Завідувач кафедри

(Підпис)

Костенко Р.В.
(Прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми

(Підпис)

Костенко Р.В.
(Прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни «Освітній менеджмент» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретико-методологічні та практичні засади освітнього менеджменту.

Місце навчальної дисципліни згідно структурно-логічної схеми освітньо-професійної/освітньо-наукової програми в структурі освітнього процесу – обов'язкова дисципліна, вивчається у першому семестрі.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теоретичні та методологічні засади менеджменту.
2. Теоретико-методологічні та практичні засади управління освітніми організаціями.
3. Ризикозахищеність та управління розвитком і результативністю освітньої організації.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Освітній менеджмент» – набуття здобувачами вищої освіти управлінської компетентності для успішного здійснення професійної діяльності у педагогічних системах.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Освітній менеджмент» є:

- сформувати у здобувачів вищої освіти знання про сутність та особливості управлінської діяльності у сфері освіти, функції, принципи, закони та закономірності менеджменту, ознайомити з основними теоріями управління та менеджменту;
- сформувати вміння організовувати командну взаємодію, створювати позитивний соціально-психологічний клімат у колективі, підвищувати конкуретоспроможність навчального закладу;
- сформувати здатність до планування, організації, контролю освітньої, педагогічної та управлінської діяльності у закладі освіти;
- сформувати вміння та навички приймати та втілювати управлінські рішення, здійснювати розпорядчу роботу у закладі освіти;
- сформувати здатність приймати управлінські рішення відповідно до настанов педагогічної та управлінської етики, виявляти гуманістичну спрямованість особистості у процесі здійснення освітньої, педагогічної та управлінської діяльності.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) інтегральної компетентності (ІК) – здатність розв’язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук та освітнього менеджменту;

б) загальних (ЗК):

ЗК 6 – здатність виявляти, ставити та розв’язувати проблеми;

ЗК8 – здатність діяти соціально відповідально і свідомо;

в) спеціальних (фахових, предметних) (СК):

СК 4 – здатність здійснювати експертизу та надавати консультації з питань освітньої політики та інновацій в освіті;

СК6 – здатність управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній, науково-педагогічній та науковій діяльності;

СК 10 – здатність організовувати діяльність закладу освіти з урахуванням запитів, потреб і можливостей здобувачів як замовників та споживачів освітніх послуг;

СК11 – здатність приймати та реалізовувати управлінські рішення;

СК 12 – здатність підвищувати конкурентоспроможність закладу освіти та його привабливість для споживачів освітніх послуг.

Кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

РН 3 - формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію;

РН 5 - організовувати освітній процес на основі людиноцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об’єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти;

РН 6 - розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проекти у сфері освіти/педагогіки, освітнього менеджменту та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм;

РН 10 - приймати ефективні, відповідальні рішення з питань управління в сфері освіти/педагогіки, зокрема у нових або незнайомих середовищах, за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації;

РН 11 - здійснювати консультативну діяльність у сфері освітнього менеджменту, освітніх, педагогічних наук;

РН 12 - підвищувати конкурентоспроможність закладу освіти на ринку освітніх послуг;

РН 13 - враховувати запити, потреби і можливості споживачів освітніх послуг у процесі організації роботи закладу освіти.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- ключові категорії та поняття менеджменту;
- функції, принципи, закони та закономірності менеджменту;

- сутність та особливості управлінської діяльності у сфері освіти;
- основні теорії управління та менеджменту;

вміти:

- організовувати командну взаємодію, створювати позитивний соціально-психологічний клімат у колективі, підвищувати конкуретоспроможність навчального закладу;
- планувати, організовувати, контролювати освітню, педагогічну та управлінську діяльність у закладі освіти;
- приймати та втілювати управлінські рішення, здійснювати розпорядчу роботу у закладі освіти;
- приймати управлінські рішення відповідно до настанов педагогічної та управлінської етики, виявляти гуманістичну спрямованість особистості у процесі здійснення освітньої, педагогічної та управлінської діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин, що становить 5 кредитів ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні та методологічні засади менеджменту

Тема 1. Сутність, роль та методологічні основи менеджменту

Менеджмент як специфічна сфера людської діяльності. Сутність категорій «управління» та «менеджмент». Менеджмент як система наукових знань та мистецтво управління. Менеджери та підприємці. Рівні управління, групи менеджерів. Системні концепції менеджменту.

Тема 2. Закони, закономірності та принципи менеджменту

Сучасні підходи до менеджменту (системний, ситуаційний та процесний підходи). Закони менеджменту. Закономірності менеджменту. Сутність, природа та роль принципів менеджменту. Еволюція принципів менеджменту. Принципи управління Анрі Файоля.

Тема 3. Планування як загальна функція менеджменту

Сутність та зміст планування як функції менеджменту. Види планування та їхній взаємозв'язок. Етапи процесу планування. Методологія стратегічного планування. Загальна характеристика бізнес-планування.

Тема 4. Організаційна функція менеджменту

Сутність організаційної діяльності та її місце в системі управління. Сутність організаційної структури управління. Види організаційних структур управління та їх характеристика. Сутність організаційної культури. Зміст організаційної культури. Характеристика раціональної бюрократії.

Тема 5. Мотиваційна функція менеджменту

Сутність та еволюція поняття мотивації. Теорії та моделі процесів мотивування: змістовний підхід. Процесний підхід до мотивації. Принципи врахування інтересів у мотивації. Взаємозв'язок потреб, спонукань, цілей і заохочень працівника у процесі мотивації. Співставлення теорій мотивування.

Тема 6. Контрольна функція менеджменту

Поняття контролювання та його місце в системі управління. Види управлінського контролю. Етапи процесу контролювання. Принципи і цілі функції контролювання. Система контролю та умови її ефективного функціонування. Поведінкові аспекти контролю.

Тема 7. Регулювання як загальна функція менеджменту

Поняття регулювання та його місце в системі управління. Види регулювання. Етапи процесу регулювання. Сутність процесу регулювання. Дисциплінарне регулювання.

Тема 8. Інформація і комунікації у менеджменті

Сутність інформації у менеджменті. Види інформації у менеджменті. Роль інформації у менеджменті. Характеристика носіїв інформації. Вимоги, які пред'являються до інформації. Теорія інформації. Сутність комунікацій та їхня роль у системі управління. Комунікаційний процес, елементи та етапи процесу. Міжособистісні комунікації, комунікаційні перешкоди та засоби їхнього подолання. «Десять заповідей успішної комунікації». Моделі комунікаційного процесу.

Змістовий модуль 2. Теоретико-методологічні та практичні засади управління освітніми організаціями

Тема 9. Освітня організація як об'єкт управління

Поняття та загальні риси організації. Еволюція організації та концепція життєвого циклу організації. Фактори впливу на організацію. Освітні організації. Формальні організації. Неформальні організації. Фактори внутрішнього впливу на організацію.

Тема 10. Методологія, функції та структура теорії менеджменту організацій

Організація як складна система та об'єкт управління. Взаємозв'язок внутрішніх елементів системи і факторів зовнішнього середовища. Системна методологія в менеджменті. Функціональний підхід в управлінні організацією. Підприємство як відкрита система. Типологія системних концепцій менеджменту. Еволюція поглядів на сутність і структуру організації. Життєвий цикл організації. Конкурентні стратегії підприємства. П'ять конкурентних сил. Конкурентний статус підприємства. Тенденції організаційних змін.

Тема 11. Виробництво та надання освітніх послуг

Освітні послуги. Освітня організація як підприємство з виробництва освітніх послуг. Сутність і суспільне значення виробництва. Виробництво як відкрита система. Організаційні основи виробничих систем. Освітня організація як складна виробнича система. Виробничий процес, його різновиди і структура. Наукові принципи організації виробничого процесу. Організація виробничого процесу в умовах воєнного стану. Безпека виробництва в умовах воєнного стану.

Тема 12. Інжиніринг освітньої організації

Елементи організаційно-управлінського аналізу. Методологія організаційного інжинірингу. Умови інжинірингового підходу. Учасники процесу інжинірингу. Загальні правила інжинірингу. Процесний підхід. Функціональна доцільність. Підсумкова багатоваріантність. Нівелювання контролюючих заходів. Поєднання централізації і децентралізації.

Тема 13. Дизайн освітньої організації

Дизайн освітньої організації як набір параметрів, що визначають рівні поділу праці та координування. Координаційний механізм організаційного дизайну. Рівні та етапи організаційних змін. Об'єкти та компоненти організаційних змін. Модель розвитку внутрішнього потенціалу підприємства. Компоненти управлінської моделі.

Тема 14. Етика та відповідальність у менеджменті

Сутність етики у менеджменті. Етична поведінка як сукупність вчинків та дій людей. Етика менеджменту. Етика довкілля. Екологічна етика. Етика взаємовідносин із конкурентами. Етика відносин із суспільством. Етика відносин з державою. Міжнародна етика. Сутність відповідальності у менеджменті. Соціальна відповідальність як добровільна реакція на соціальні проблеми суспільства з боку організації. Переваги та надоліки соціальної відповідальності. Відповідальність та обов'язок. Моральна відповідальність. Зміст юридичної відповідальності організації.

Змістовий модуль 3. Ризикозахищеність та управління розвитком і результативністю освітньої організації

Тема 15. Ризикозахищеність освітньої організації

Сутність підприємницького ризику. Класифікація та види ризиків. Аналіз ризику. Концепція управління ризикозахищеністю освітньої організації. Управління ризиками у виробництві освітніх послуг.

Тема 16. Управлінські моделі

Моделі організації як відкритої системи. Різновиди та комбінації моделей управління організаціями. "Алмазна модель" Г. Левітта. Модель соціально-орієнтованої організації "7-S". Модель "шести осередків" М. Вайсборда.

Тема 17. Управлінські рішення

Управлінське рішення як результат управлінської діяльності. Класифікація управлінських рішень. Стадії процесу прийняття рішень. Методи прийняття управлінських рішень. Моделі прийняття управлінських рішень. Підходи до прийняття управлінських рішень. Різновиди технологій прийняття управлінських рішень.

Тема 18. Керівництво колективом освітньої організації та лідерство

Поняття та загальна характеристика керівництва. Теорії лідерства. Форми впливу та влади. Характеристика та класифікація стилів керівництва. Сутність і характеристика колективу. Робота менеджера з неформальними групами. Природа конфлікту в організації. Види конфліктів. Причини конфліктів. Технологія управління конфліктами: правила управління конфліктами, методи і стилі розв'язання конфліктів. Мотивація продуктивної роботи колективу.

Тема 19. Управління розвитком освітньої організації

Принципи менеджменту в освітніх організаціях. Вимоги до керівника освітньої організації та його професійної підготовки. Розвиток освітньої організації. Поняття стратегії. Види та шляхи досягнення стратегій. Стратегічне управління в освіті. Проблемний аналіз освітньої організації. Концепція розвитку та план дій освітньої організації. Основні етапи розробки програми розвитку.

Тема 20. Оцінка ефективності менеджменту освітньої організації

Оцінка ефективності роботи функціональних підрозділів апарату управління. Оцінка ефективності заходів щодо удосконалення управління. Критерій результативності та розвитку організаційної системи. Система показників загальних процесів управління ефективністю. Поняття продуктивності на підприємстві. Співвідношення результатів діяльності та витрат.

3. Рекомендована література

Основна

1. Мармаза О.І. Менеджмент освітньої організації / О. І. Мармаза. – Х.: ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.
2. Мармаза О.І. Менеджмент в освіті / О.І.Мармаза. Х.: Основа, 2007. 448 с.
3. Мартинець Л. А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу : навч. посібн. / Л. А. Мартинець. Вінниця, 2018. 196 с.
4. Демчук В. С. Основи освітнього менеджменту. К.: Ленвіт, 2007. 264 с.
5. Коберник О. М. Менеджмент в освіті : навчальний посібник. / О. М. Коберник, М. І. Гагарін. 3 вид. Умань : ВПЦ «Візаві». 2017. 242 с.
6. Тягур Р.С., Тягур Т. Р. Менеджмент в освіті: курс лекцій для здобувачів вищої освіти вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. 300 с.
7. Даниленко Л.І. Управління інклюзивною школою на засадах менеджменту освітніх інновацій / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник/ Кол.авторів: Колупаєва АА., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг. Ред. Л.І. Даниленко. – К., 2007. – 128 с.

Додаткова

1. Освітній менеджмент: теорія і практика: зб. наукових праць / За заг. ред. І.В. Соколової, О.Б. Проценко. Маріуполь : МДУ, 2013. 216 с.
2. Мармаза О.І. Менеджмент в освіті: секрети успішного управління / О.І.Мармаза. Х.: Основа, 2005. 176 с.
3. Заєць О. Поняття «управління освітою»: проблема визначення. *Рідна школа*. 2008. № 6. С. 34-37.
4. Карамушка Л. Принципи гуманізації управління як один з провідних принципів освітнього менеджменту. *Освіта і управління*. 2002. № 4. С. 41-60.
5. Омельченко С.М. Соціокультурні засади менеджменту освіти / С.М.Омельченко. *Педагогіка і психологія*. 2002. № 3. С. 81-85.

6. Ващук С. Ефективні технології управлінської діяльності. *Директор школи*. 2004. № 40. С. 4-7.
7. Гладкова В.М. Функції управлінської діяльності менеджера освітньої установи. *Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць*. Полтава, 2009. Вип. 6. С. 263-266.
8. Єльнікова Г. Освітній моніторинг в управлінні загальною середньою освітою. *Управління школою*. 2007. № 24. С. 3-8.
9. Автономія як шлях до ефективного менеджменту школи. Методичні рекомендації. / Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. К., 2019. 47 с.
10. R.V. Kostenko, N.V. Zakharchenko, I.A. Topalova, O.V. Zakharchenko, L.S. Shatalova. Diagnostics of Formedness of System of Values of Future Economists in Professional Preparation Process. *European Research Studies Journal*. 2017. Vol. XX, Issue 4A. P. 675-683. **Scopus**
11. R.V. Kostenko, O.V. Zakharchenko, I.A. Topalova, N.V. Zakharchenko, O. Balakhonova. The innovative technologies of education in the higher economic education of Ukraine. *European Research Studies Journal*. 2018. Volume 21, Issue 1. P. 340-351. **Scopus**
12. Костенко Р.В. Інформаційний підхід та інформатизація економічної освіти менеджерів-економістів як фактор підвищення конкурентоспроможності персоналу організації. *WSPÓŁPRACA EUROPEJSKA*. № 5(24) 2017. С. 74-84. **IndexCopernicus**
13. Костенко Р.В. Діагностика сформованості лідерських здібностей та здібностей до управлінської діяльності у майбутніх фахівців. Наука як рушійна сила ефективного розвитку держави: зб. наук. праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції до Дня науки (17 травня 2019 р., м. Одеса) / Міжрегіональна академія управління персоналом. Одеський інститут. Одеса: Лерадрук, 2019. С. 14-21.
14. Костенко Р.В. Роль цінностей освітніх менеджерів у формуванні організаційної культури закладу освіти. Педагогічна наука і освіта у сучасному вимірі: Проблеми і перспективи розвитку: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (14 травня 2021 р.). Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. С. 27-31.
15. Костенко Р.В. Удосконалення професійної підготовки менеджерів освіти. Матеріали XXVI Міжнародної науково-методичної конференції «Управління якістю підготовки фахівців» (22 квітня 2021 р.). Одеса: 20 Одеська державна академія будівництва та архітектури, 2021. Ч.1. С. 75-76.
16. Костенко Р.В. Управлінська компетентність як складова професійної компетентності педагога. Нове покоління вчителів для української школи: виклики і досягнення: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (30 квітня 2021 року). Одеса: Астропринт, 2021. С. 34-38.
17. Костенко Р.В., Богаченко М.В. Формування лідерських якостей керівника закладу загальної середньої освіти як менеджера сучасної

освіти. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогіка партнерства в умовах модернізації дошкільної освіти: теорія та практика». Одеса, 2021. С. 146-153.

18. Костенко Р.В., Смирнова Г.А. Управління розвитком креативності сучасного менеджера освіти як педагогічна та управлінська проблема. Педагогічна наука і освіта у сучасному вимірі: проблеми та перспективи розвитку: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (20 травня 2022 р.) / за заг. ред. В.В. Ягоднікової. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2022. С. 24-26.
19. Костенко Р.В., Жуковська О.М. Розвиток та удосконалення професійних та особистісних якостей педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти. Педагогічна наука і освіта у сучасному вимірі: проблеми та перспективи розвитку: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (20 травня 2022 р.) / за заг. ред. В.В. Ягоднікової. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2022. С. 63-66.

4. Електронні інформаційні ресурси

http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi	Верховна Рада України
www.mon.gov.ua	Міністерство освіти і науки України
http://www.osvita.ua	Освітній портал Освіта.UA
http://www.intel.com/cd/corporate/education/emea/ukr/index.htm	Intel® у сфері освіти

Наукові бібліотеки

http://www.nbu.gov.ua/	Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
http://www.odnb.odessa.ua/	Одеська національна наукова бібліотека
https://www.biblioteka.od.ua/	Одеська обласна універсальна наукова бібліотека ім. М.С. Грушевського
https://vnmzpv.odessaedu.net/	Відділ інформаційно-ресурсного забезпечення КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

5. Форма підсумкового контролю результатів навчання: іспит

6. Методи контролю результатів навчання: поточне опитування, усний та письмовий індивідуальний і фронтальний контроль, взаємоконтроль (взаємооцінювання), самоконтроль (рефлексія, самооцінювання), поточна монологічна усна відповідь, підсумкова усна відповідь на іспиті.